

Žemaitėška

poema

ČIURLIUONIENĖ-
KĪMANTĀTĖ Suofėjė

I. Dainie ėr šuokis aple šėrdi

PROLUOGS

Vėina vakara atėjė pri monės Duomėcelė Kavuo-
lalė. Pažinsto anon gerā: ana pri mūsa lėguonėnie
bova pri baltėniūm skalbėma, alė tas šuons vės anā
prėklėjuos, ėr ana ešėjė i klebuonėjė tā senā ciuocė
pri vėrėma padietė. Duora mergelė – nabjauna, tiki,
spakaini, nulaidi – vės ligo kažėkon pametosi, ligo
kuo basėgailinti... No, ėr ešgėrdau istuorėjė, vuo
paskou ėr pati i ton istuorėjė isėvieliau. Tatā atėjė
pri monės – aš tik veizous: ana tartom kuokiuos lė-
guos karštė apimta – lūpas sokeposės, vuo pati ligo
ėšsėgondosi kuo... tuos akėkės tik laksta, pabovosi
pabovosi ėr sodreb vėsa.

– Kas tavėi raduos, balondėli, benė sosėrgā? –
klauso aš anuos, vuo Kavuo-
lalė atsėdūksiejė, atsė-
dūksiejė ėr ruokou:

– Nažėnau... nažėnau, Dombrienelė brongiuo-
jė, gal tas ėr būs lėga. To tik pasėgailiek monės, eš-
klausik moni – ba pruotinga žmuogaus žuodė nab-
galio giventė... – ašaras šloustuos.

Aš ėr klauso:

– Kas čė tau būs nutekės? Pasakuokės, – ruokou-
jo, – aš laika toro, kon galieso – patarso.

Ėr atsėsieda Kavuo-
lalė ėr kāp atėdarė borna –
atruodė, nabsosėčiaups. Pīlė, pīlė, pīlė... vėsuokės
balsās – ėr linksmā ėr graudė, ėr stuorā ėr pluonā,
ėr apmaudingā ėr gailėstingā... Mon atruodė, kad
ana pėrma karta sava omžiou tēp prabėla ėr kad čė
na ana vėina, vuo vėsas tuos mergelės, ešdžiūvosės,
sokėmpiejosės, meilės balaukdamas, sobliova.

– Klausikės, Dombrienė, klausikės, – ėr abėdvė
mona ronkas spaudė, – atėjė eš Emerėkas tuoks pa-
ėiškuojėms, saka: „Ar tabier gīva Duomėcelė Ka-

Vengalė Bonifaca portėgrapėjė

vuolalė, ar tabier pana? Vuo gal ır apsėžanėjosi, vuo
gal našlie pasėlėka?“ Ta gruomėta atėjė na monėi,
vuo klėbuonou, ėr prabaštelis nurašė anam, tatā
Petrou Kermuošiou, i Emerėka: „Tabier gīva, tabier
pana“. Tada ons, mėzerėjė brongiauisis, Petrelis tatā,
ėr atrašė monėi gruomėta, ruokou: „Duomėceliok
mīlėmuojė...“ Kāp tuoki žuodi ešgėrdau puo trisde-
šimts metu – kriukiau kap nukaruota. Pamėslitė
rėk! Tuoks žuodis puo trisdešimts metu!

No ėr istuorėjė! Aš tik klausaus akis ešpūtosi,
vuo ana, sunkė kviepodama, mon priš akis ton
sava Kermuošio stata.

– Tik klausikės, Dombrienė, Petros Kermuo-
šios, būdams dvėdešimtėis, pasakė: „Nanuoro, kad
mona prakaita kėtė gertom, taukās ėr barzduoms
eš mona pruocės eitom, nabnuoro ont svetėma
bernautė. Ėšėso ož jūriu mariu sava laimės eiškuo-
tė. Atraso ėr so dėdelė naudo paržvongieso – raitis
parjuoso, vuo to, – ruokou ons monėi tatā, – lauk.
Sogrīnšo, skaras i kopėta somesiav, kuokės tava
babūtom – mona auksėnės, – ruokou, – vėskon
pridėngs“. Vuo aš tabovau ont šešiuolėktu meteliu
stuojosio... Vuo anuo lūpelės kap vėišniu ougelės,
akelės kap žioborelė, ėr tuokės joukingas... vuo
oustelė kap kregždės sparnelė... Stuo-
viejė ėr stuo-
viejė ons mona akies kap tas šventāsis stuovīlelis,
ėr nadavė mon ramībės ėr svetėmuo padongie kla-
juodams. Ėšėjės puo posės metu parlėda Petrelis
gruomėtelė, ėr duorelis bova idiets, vuo mon tatā
labas dėinas irasė: „Duomėceliokou, – ruokou, –
dėdlė pasėklunio-
uok“, – ėr kėik paskou laukiem-
nė znuoka, nė ženkla. Dinga kap tas akmėnelis
drumstamė vondėnie. Anuo muotinelė tēp ėr pa-
bengė sava dėinelės, sūnelė barauduodama.

Vengalė Bonifaca portėgrapėjė

Ėr bova Duomėcelė bapradedonti rauduotė, tad aš ėr sakau anā:

– Alė nabliauk, jog gīvs.

Sosėtromdė mėzerėjė ėr apėnt palėda kalvarata:

– Kāp jau vėsā nuodiejės nustuojau, – ana tuoliau pasakuojė, – kad tas mona balondelis parplasnus, ėšejau i miestali kap ėr davatkautė, bet ba apžadūm, ož anuo dūšėlė melstėis ėr dounelė ėš patarnavėma pri vėina kėta paelnītėis. Nabtėkau gaspaduorems badėrbtė – svėkatas nablėka. Matā: rogiūm vežėma dom doudont ėr so Barbelė Potralė lenktīniaudama patrūkau, radaus ligo sodordīta par posė, sunkė baatsėlenko. Gaspaduorė nabnuoriejė basomdītė... narėk ėr nuorietė, kad pagadints svėka atstuotom...

Vondens stėklėnė ėšgierosi, Duomėcelė šnekiejė tuoliau:

– Vuo tatā puo teik metu tas paukštėlis ėr parašė monėi... Tėp gražė parašė, kap angels ėš dongaus: „Duomėceliok mīlėmuojė...“

No, – mėslėjo sau, – ta kap avelė ėt i rinki. Vuo ana ėr saka:

– Dombrienelė, jog dailė muoki paskaitītė, vuo aš dėina nakti klausītius, kap tūm varguonu bažninčiuo.

Ėr ėbroka mon ton gruomėta. Aš ėr skaitau, vuo vės paveizo i ton Kavuoalalė. No ėr istuorėjė! Veiziesma, kuoks būs gals. Tatā parašita: „Duomėceliok mīlėmuojė! Nuogniausė laimings radaus sožėnuojės, kad tabesi gīva, tabesi pana. Nu tuo laika, kāp pradiejė atėtė tuokei laikraštė, kor šauktė šauk „Grinžkėt i tievinė, grinžkėt i tievinė!“, Doliūm uors pakvėpa mon skaniau ož ruožės ėr razetas. Bet sožėnuojės, kad vėsė monėijė ėšmėrė ėr tik Tamīsta,

sosiedėlė brongiuojė, vėina pati gīva tabesi, sodrebiejė mona šėrdės. Ėr stuojies mona akies, kāp pri Preibė ož ton posmergė lakstė, kada aš ož ton vaiki ėš kailė nieriaus, vuo pati vės dainioudama kap vuolungelė, vės pasėšuokiedama kap vuovėrelė“.

Vuo Duomėcelė jiemė šauktė:

– Dombrienė! Tatā aple moni... aple moni tėp parašita!

– Aple tavi, aple tavi, na aple moni...

Sakau ėr jouks jem, bet rimitā varau tuoliau: „Vės mon akies tabstuovi, kāp sava mielėnas akelės ėšplietosīs i tekontė saulelė veiziejės dar žiuovaudama, vuo Preibienė šaukė: „Duomėcė, grėčiau! Grėčiau!“ Ėr poulė kiauleliu šertė, vėšteliu lesintė. Nier ė tuokiūm pasabniūm vėšteliu, nier ė tuokiūm meiliūm kiauleliu... Anūm vėštas – kap gaidė, anūm kiaulės – kap šernā. Vuo ar atsėmėni, balondėli, kāp atsīsveikindamo pasėbočiavuov, ronkas paspaudiev, ėr aš pasakiau „lauk“? Duomėcelė apėnt partraukė ėr drebiedama šnėbždiejė:

– Kāp aš naatsėminso... Kāp aš galietiuo ožmėrštė tuoki šventa pasakīma...

Vuo aš sava akėmis skaitiau tuoliau: „Dėina nakti sapnoujo sava krašta, bet kon darīso sogrinžės, kad ni vėina sava gėmėnies gīva nabraso. Jė Tamīsta, Duomėcelītė brongiuojė, nasotėksi moni gelbietė, rėkies sava kaulėlius svetėmuo žemie pagoldītė“. (Vuo ta klausuos ėr bli aun, mėzerėjė, vuo aš skaitau tuoliau...) „Bet jė Tamīsta, mergelė mīlėmuojė, rūtelė žaliuojė, sotėksi žanītėis so monėm, parliekso, parskrėso, kap tas sakalėlis parplasnuso, ož baltūm ronkeliu pajimso, pri dėiva stala nuveso, kad vedo sorėštom naatmezgamā ont omžiu omžėnūju amėn.“

Aš veizo i Duomėcelė, ana jau nabibliaun, švīpsuos, akelės nulėdosi. Vuo tuoliau bova dar tėp parašita: „Nanuoro Tamīstas apmaloutė: eso apkaliečīts onglėis kasīkluos, alė Tamīstā ni kuokiuos ėškadas diel tuo nabūs. Matā, davė mon kompanėjė gera kompensėišėna, tatā ožnagrādėjė. Parvažiouso naplėks. Tamīstā, mīlėmuojė, parvešo gražiūm rūbu – būsi tėkra leda...“

Vuo Duomėcelė ėr saka:

– Mosiet pri anūm dėdlė karšta ėr, kad leds ož tuoki gera dākta laikuoms. Ožmėrša nabagėlis, kad pri mūsa ketėp: nu šaltė ont pečiaus lėpam, ėr tas ėr mondros, kas kailėnelius tor. Nurašiso,

kad šeltūm drabuželiu, jė tik gaus pėrktė, tagol vež keik pakeldams.

– Ar jau nurašė? – klauso.

Vuo ana ėr saka:

– I bieda ikrėtau, Dombrienė, i bieda. Aš, žėnuoms, gerā apmėslėjau, kas anam, mėzerėjė brongem, galiatom vėskon tinkamā ėšdavadītė, vėsa mona dūšė ont puopieriaus pasklėstė. Daug ėr muokontiuūm rašītė, alė aš nuoriejau, kad Petrcu Kermuošiou dėdelis žmuogos ton gruomėta sodietom. Pri prabaštelė nejau, napaduoriejaus tuokem senam žmuogou aple meilės rėkalus šnekietė, nuėjau pri jaunuojė konėgelė. Vės, mėslėjo, jauns, kad ėr konėgs, muokies tuoki rėkala ėšvėruožitė. Vėskon anam ėšpasakuojau, kap ton ronkuovė ėšsėvertiau. Ons tujau sieduos, kap žaibs ton gruomėta bamatont pribraižė, vėskon kap sakiau ėšdiejė. Tik pri gala nikāp nagaliejė mona mėslės soprastė: „Eso,– ruokoujo, – Petrėli brongiausias, kap ta lelėjė baltuojė, kvepontiuojė, kor i dongo veizas, benė atlieks kuoks bimbālėlis anuos aplonkītė...“ Ons, konėgs, tatā, raša, ta plunksna gėrgžd basėstuoruodama, paskou pasėveiziejė i moni akis ėšpūtės ėr kad pasėlės jouktėis... „No, – saka, – kvepontiuojė, ar jau gals?“ Monėi kap ėr apmauds pašuoka, ėr ruokoujo anam: „Aš na žemėškās, velnėškās kvepalās kvepo, aš cnatas kvepalās kvepo, ėe ni kuokiūm joukūm nier, joubā konėgou“. – „Napīk, – ruokou, – Duomėcelė, ėr ožraukem ton stuorōji gala“. Vuo pats veizas pruo louga. Atsėdūksiejau ėš patiuos dūšės gėlomuos ėr sakau: „Rašīk, konėgėli, tep: „Moo-na šėėr-dės... taa-va šėėr-dės – tagol būn vėiina šėėr-dės!“ Parašė ėr veizas i lobas... lūpas kromta. „Paskaitīk, konėgėli, – ruokoujo, – kāp ėšejė“. Vuo ons kap so kėrvio: „Mona šėrdės tava šėrdės tagol būn vėina šėrdės“. – „Na tēp, konėgėli, – ruokoujo, – na tēp... Moo-na šėėr-dės... taa-va šėėr-dės – tagol būn vėiina-na šėėr-dės!“ Vuo ons kap tēi ratā par kūlius: „Mona šėrdės tava šėrdės tagol būn vėina šėrdės!“ – „Na tēp! Na tēp!.. Konėgėli, kap dainė... kap dainė: „Mooo-na šėėr-dės, taa-va šėėr-dės – tagol būn vėiina-na šėėrdės...“ Vuo ons ėr naprašuoms kad ims kriuktė baisiausė, kap kėrvio daužitė... ba kuokiuos padabėnstvas i mona žuodi. Aš tik šauko: „Nagaiiekės rašala!..“

Vuo to mėzerėjė mėzerėjė! Jog anā atruoda, kad tas nu rašala priklausā. Ėr aš kap tas konėgs lūpas tik

kromtau. Vuo Duomėcelė saka:

– Ėr dar aš anam ronkelė bočiuoujo ėr ėš gėlomuos šėrdėis sakau: „Mooo-na šėėr-dės... taa-va šėėr-dės – tagol būn vėiina-na šėėr-dės!“ Ėr ašaras monėi rėit, vuo ons kad šuoks, kad sorėks, kap tas perkūns naralioutasis: „Ar to pamėšā? Ar apkortā? Jog kap to sakā, tēp aš ėr rašau!“ Ėr kad ėšsėziuojė, kad palėda balsa bemaž kap ta armata par ton karė, kor bažninčės buokšta nugriuovė: „Mona šėrdės. Tava šėrdės. Mona šėrdės. Tava šėrdės!“ Šaukė, šaukė, vuo kāp nutėla, aš ėr sakau: „Konėgėli, – ruokoujo, – jog tēp, kap Tamīstas parašīta, tad tik čiderstva ėš meilės, ėš sakramėnta“. Dabar ons tvieries ož galvuos ėr kad ims lakstītė puo truoba, puo ton sava kombari tatā, šaukdams kap barazumis: „Vuo viešpatie! – šaukė. – Ar ėr kas kada matės dorniesni sotvierėma, kap senmerga davatka, kad ana pasiunt žanītėis? Ėk to nu mona galvuos! To, – saka, – ėš pruota moni ėšvarīsi so sava dėktavuoniem. Ėšsėvadiejelė to! Prisėmerkielė to! Krėvašuo- nė to! Tie ton sava laiška – neškės, vuo kāp tas tava apkaliečīts Kermuošios parsėras, atvesk – sorėšo“.

Ėr kalbiejė Duomėcelė tēp žielaunā...

– Sosėiemiau, – ruokou, – sava tus puopierius ėr ėšejau, taka par ašaras nabmatīdama. Tuoki asaba tēp moni ėšnevuožėjė, ožgava... ėšjoukė... Ėto ėr mėslėjo sau vėina: kas dabar gal žėnuotė, ar ons tuo nasopront, meilės tatā, ėš tuos pasiotosės nakaltībės, ėš tuo omžėna sokėmpiejėma... ar... ar... gal ons... gal ons... pavīd Petreliou...

Ėr kad sosėjoukė linksma Duomėcelioks: kėkėkė... kė... Ėe jau ėr aš galiejau pasėlėstė joukās.

– Kažėn, kāp tēn ėr, – ruokoujo.

– Ėr dar mon prikaišiuo: davatka... davatka... Kuoki ėe aš davatka? Aš apžadūm neso padariosi. Ėr ėš tuokiūm rimtūm dalīku joukus dara... čidėjės! Ėr dar atejė mon tuoki mėslė, kad rėk rastė kėta žmuogo ėr ton laiška pasėskaitīdintė... Kas žėna, kon ons tēn parašė? Vuo jė parašė ėr „krėvašuo- nė“, ėr „prisėmerkielė“... jog, sauguok viešpatie, gal vėskon ontrėp apverstė!..

– Kuoks anam būtom rėkals ton Kermuošio nu tavės baidīte – jog ons na pana, – ruokoujo aš.

– Kas žėna? Vuo kuo ons tēp ožsėnėšė?.. Vuo jė kas kuojė pakėš tam sakramėntou... kas ton mona Petreli puo tėikūm nalaimiu pagous... pačiūčio- us... konsnelius pakaišiuos... Ėso parsėtėkrintė pri

Vengalē Bonifaca portēgrapjē

Pranevīčienēs...

Būtiuo galiejosi poikiausē ton laiška parvezie-tē – alē, matā, anā vēina muokīta naožteka... kēta eiška. Ēr dar ēšēdama tēp pasakē:

– Ta gruomēta – būs gruomēta, bet, kad būtom tēkriau ēr smarkiau, kad ēr pasiotosius pēningus kaštous, mušo tiligrama: „Mooo-na šēcēr-dēs – ta-aa-va šēcēr-dēs – tagol būn vēiii-na šēcērdēs“.

LAUKĒMA DĒINELĒS

Ēr nubiega Kavualalē pri Pranevīčienēs. Ēr pamēslītē rēk! Ta, žiorkē, anā naēšaiškēna aple ton tiligrama, dar patvērtēna. Tatā nubiega Kavualalē i pašta pri Kazēs ēr apsējoukē ont vēsa miestalē. Vuo diel kuo aš naēšaiškēnau? Ar ož skvernūm laikīsi, jē tava patarēma naprašā? Jog ēšskobiejē pri muokīta žmuogaus. Paštēninks Kazē tik nanuspruoga bajoukdamuos, pasakuodams, kāp Kavualalē anon saikdēna paskaitītē pagal anuos mada. Tas Kazē dēdlē govos vaikioks, tad ēščipē, kon parašēs, tēp, kap vēin ana truoška. Vuo tad natroka atplasnouotē ēš Emerēkas līgē tuoks pat tiligrams: „Mona šērdēs, tava šērdēs – tagol būn vēina šērdēs. Siuntēni siunto, nomus pardouso ēr parvažiouso“.

Puo tuo tiligrama Duomēcelē raduos kap apkvaišosi. Sobluoga bjauribalē. Kon mēslēji: artēi posēs šimta meteliu ēšgīvenos nakaltībie, kēbtē i meilēs rēkalus – namažos apsēvertēms smagēnūs gal pasēdarītē. Kor nuejosīs, kor sēdosīs – vēs aple ton sava šērdi gēid. Aš ton anuos narēma sopronto, jog pati tēik kartu eso tus narēmus pargīvenosi... Būn, kad žmuogos nalaimings, kuol nažēna, ar gau-

si ton, kon truokšti. Gava – laimings, vuo paskou nalaimings, kāp nustuoji. Vuo būn ēr tēp, kad gavēs pamatā skaudē apsērēkēs, na žīdontē ruožē, vuo... miešla gabala nusētvierēs, tad nusēkratēs esi laimings. Matīsmā, kāp če būs. Puo tuo tiligrama tūm prietelku, tūm draugeliu kad atsērada – bokšto matītē! Kor pērmo nie gērdiejosēs nabova aple Kavualalē, dabar zvimbē aplinkou kap vapsas aple poudīnē medaus. Kad ēr ta Zozana, kor mums īr priskērta ož vīresnējē seseri. Mergē i ketverta dešimti ikabēnosi, vuo so dēdliausē poikībē: ēt atsēkragēnosi, krūtēnē ēšpūtosi, ožpakali atkēšosi, nuosēs kap vanaga snaps, vuo akīs – joudas doubēs. Tatā ēr ta Zozana prisēstatē pri Kavualalēs, vuo tēn ēr Pranevīčienē tonkē snapa kaišiuojē ož ton rašītuojē, ēr vēs atēdama pēina botelka atneš, vuo kad Kavualalē nuor atsēlīgintē, ta ēr basakonti:

– Paskou, paskou, kāp toriesi duoreliu – aš tau kap ciuocelē.

Atsērada, matā, ciuocelē pri duoreliu! Vuo rēk žēnuotē, kas ta Pranevīčienē par proutings žmuogos. Jog ana nimaž nasopront dabartēis laikūm, kon gal mēslītē ēr sakītē, vuo kuo nagal. Muokīta-teisībē. Ana Lungēs vēdorēnie emerēkuonu ēr anglēkuonu kalba ruodē. Ēr rēk tik pamēslītē – kap vāks, pamuokas namuokiedams, stuov ēšsēžiuojēs, ana ēr basakonti pamuoksla:

– Vuo kuoki būs gieda, – ruokoujēnti, – kāp atēs emerēkuonā so anglēkuonās, vuo to stuoviesi kap varna...

No, ēr liaupsintē, gērtē ton kalba, anūm kningas ēr, žēnuoms, anus patius. Kon sakē, kon nasakē, vuo vākams bornuos naožrēši: anēi ēr palēda sava plepernīčēs... Ēr ožvērē kuošē. Dorna vuo dorna! Nē anēi atējē, nē anēi atēs, vuo tau ēš vēitas ēr rēkiejē ēšētē. To klausīkēs, i korēn posē vies pot, jē akiūm natori matītē, kas gīvenēmē daruos, ēr kad torietomi kon jiestē. Jog ēr mūsa vīresnēsis gīdītuos par pērma gegožēs pasakē dainies žuodēs: „Nabožtvēnksi opēs bieģēma“. Anuos laimē, kad ana sūno tor Lungie kažēkuokiuo īstaiguo – tas īr ož tuoki namaža. Ons nuognā vēsor poldēniejē šaukdams: „Muotinā spaudēms ont smagēnūm – ana nabatruokou!“ Ēš tuo ēšgonstē tēp paspaudē, kad tik nanukeipa mēzerējē: pastatē ont kamisējēs, padiejē i lēguonēnē, nulēda kraujē – atsēgava. Tatā tou pasēbēngē, kad ēš muokīklas anon pavarē, bet nesva-

dėna, nevežė. Vuo kuoki dabar anā bieda: truobėkė tor našpetnė, dar sūnos karvė nupėrka, ėr tuoks auksėnis amats ronkuo: ana – kartas met... Sūriu, svėistu, kiaušiu partėkosi. Īr žmuoniūm, kor ėr ėš kėtūm dornoma douna valga, vuo anā geriau nego so tās špėčbokās muokikluo vajavuotėis.

Laika gražė toriedama, kor bovosi kor nabovosi ėr šliauž pri Kavualalės. Aš tītiuoms tonkė tən nanuėto – gal pamėslītom, kad aš diel tuo siuntėnė, kor žad atėtė.

Veizous vėina pavakarė – ėr baatkiūtėnonti Kavualalė pri monės. Ėr ėšsėpasakuojė nabagėlė vėsa sava ėšgonsti. Ėr kon barėk sakītė! Zana pri anuos bovosi atejosi (seselė Zozana mes lėguonėnie tarp savės vadėnam Zana). Tatā atejosi ėr sakonti: „Mon, – ruokou, – tėp atruoda, kad Pranevīčienė nagal gerā parašītė: ana par sena. Aš, – ruokoujėnti Zana, – Duomėcėlė, tėp muoko meilės laiškus rašītė, kap nieks kėts namuok“. Ėr tėp švelnė prisėtaisė, kad ta varnelė ėr sakonti: „Rašīkiav“. – „Aš, – ruokoujėnti Zana, – vėsa tava dūšės ėlgiejėma ėšpėlso, kap opės pavasari kad ėšsėpėl, vėsas tava svajuonės aple ateiti so Kermuošio ėšdieso kap ėš kningas. Ėr primaliavuojosi tatā Zana do laiškūm puopierius smolkė smolkė, vuo kāp pabengė, Duomėcėlė ėr sakonti: „Douk, – ruokoujėnti, – pasėrašio“. (Ana pasėrašītė namuok, tiktā tas lėtaras paded: Dė ėr Ka.). Vuo Zana ėr sakonti: „Jau pasėrašiau“. Ėr paskaitiosi: „Ož baraštė Duomėcėlė Kavualalė– šiuo laiška rašītuojė Zozana Stombralė, medsesou kėrorgėnė“.

Ėr klaus monės Duomėcėlė:

– Sakīk, – ruokou, – kas tas Īr žuodis „kėrorgėnė“?

– Vuo tatā tuoki, – sakau, – kor stuov pri raparacėjės ėr peilius padoud. Bet sakīk, ar to ton laiška pasėskaitīdėnā, kon ana tən pribraižė?

– Tas ėr Īr, – ruokou Kavualalė, – kad palėkau kap ėr nieka nažėnonti, tik baisiausė sodrumsta, kap tas vondou baluo puo perkūnėjės, ėr tėp ėšsėgondosi, kad drebiėjau kap apošės lapelis. Kāp ana, mona prašuoma, jiemė skaitīte, – tėp grėtā beldė, kad mon vėsė žuodė sosėvielė ėr rets koris aiškė i galva kreta. Saka: „Siediesma darželie tarp žīdon-tiūm ruožiū, to mon padiesi galva ont krūtėnės...“ Mona šėrdės kad pradiejė vėrpietė, šiorpolė nogarra pėltė... Nuoriejau šaukte: „Narėk tėp“, – alė bė-

juojau anon ėzeistė (vės atsėmėniau, kāp tas konėgs bova ont monės sopīkės). Vuo ana tik gėiduojė: „Par naktis namėigto, blaškaus, tavės ėlgous, šauko– napolisėšauko, grėbo – naožgrėbo, to tėp tuolėi ož jūriu mariu... ėr verko kap kūdėkis...“ Aš nabgaliejau klausītėis, – ruokou Kavualalė.– Iriemiau galva i stala, ožsėspaudiau ausis – ėr tik pajotau, kad ana moni draska šaukdama: „Ar matė, kāp gražė?“

– Rėkiejė čioptė ton laiška ėr sodraskītė. Ar nasopratā, – ruokoujo aš anā, – kad tas Īr napaduoros dākts dietė ont puopieriaus tuokius žuodius nu mergelės kavalieriou?

– Sopratau. Kāp tad. Kuoki pana gal tėp napaduorė rašītė, ligo jau būtom apsėžanėjosi. Ėr vės „to“, ėr „tava“ – kap kuokem pėimėnėi.

– Tad diel kuo napliešė ana ėš ronku? – sošokau nabsėtverdama apmaudo.

– Naėšdrinsau, – sošnėbždiejė Kavualalė, – puopierio ana bova atsėnešosi sava, so kvietkelė...

– Narėkiejė doutė adresa.

– Adresa pėrm rašīdama oždiejė ont vuoka. Ni ženklelems naprašė. Ėšliėkė kap vietra, nubociava tik moni, sakīdama: „Nabėjuok. Būs gerā“.

– Joduošiaus pabočiavėms.

Teik tapasakiau, vuo paskou atsėpūtosi ėr klauso:

– Kada tas bova?

– Jau, – ruokou, – būs kuokė dvė valondė.

– Mažo dar nabūs ėšgabenė pašta i Lungė. Biekiav pri Kazės, ons laiška atidous.

Nuliekiev ba dvasės. Ana tīl – vuo aš ruokoujous.

– Klausīk, balondėli, – sakau Kazė. – Kavualalė ėšlėda gruomėta i Emerėka.

– Jė. Ėšlėda, – ruokou Kazė.

– Alė, Kazėli, – sakau, – rėk tən vėina dāktėli ėšimtė, vuo vėins svarbos dalīks ožmėrštis idietė.

– So maluonomo diel draugės Kavualalės padarītiuo, – ruokou Kazė, – alė ton laiška atgabena seselė Zozana paskotėnie mėnotuo, jau kėtims laiškams lėpont i vežėma, tad ons šuoka i terba ėr jau fiut – važiou i Emerėka.

Kavualalė kad pradiejė drebietė!.. Vuo aš ėr klauso Kazės:

– Sakīk, balondėli, ar seselė Zozana ton laiška ėšsiuntė paprasto ar uora pašto?

– Paprasto, – ruokou ons.– Jė nuorat, rašīkėt kėta ĩkondėn. Rītuo ėšvežam i Vėlnio, tən ons lėps

i liektova – ēr fiut fiut – ož keliūm dēinūm būs pri kavalieriaus pērm anuo.

– Gers īr, – ruokoujo aš.– Dabar, meldams, douk puopieriaus, vuoka ēr vēsus ženklus, kor rēk lēpdītē.

Ons padavē. Ožsēmuokiejau ēr nuejau pri Duomēcelēs.

– Dabar rašiso aš, – ruokoujo.– Smolkē namuoko, alē ožtat neso Joduošios.

Ēr siedaus pri tuo rašīma. Duomēcelē tēp bova sojaudinta, kad nieka dēktavuotē nagaliejē. Tad aš trumpā drūktā ēšdiejau rēkala – vēino žuodio, nupasakuojau, kap bova ēr kas par paukštis ta rašītuojē. Vēs tatā nu Duomēcelēs varda. Ēr dar tēp paaiškēnau: „Če ana, rašītuojē, moni nuoriejē Tamīstas akies pažemintē ēr ēšjouktē. Aš geriau numērtiuo, nego Tamīstā, brongos prieteliau, napaduori žuodi pasakītiu“. Aš rašīdama sau posbalsio dēktavuojuo, vuo tus žuodius ēšgērdosi, Kavuoalē kad ims šaukte:

– Tēisa! Tēisa! Geriau numērtiuo! Tēp ēr īr, Dombrienelē brongiuojē. To esi tēkra rašītuojē. To sopronti žmuogo. Ēštrauki kap so kuobēnio ēš žmuogaus šērdēis tus žuodius, kor anam pašērdiūs ožgniaužtē laikuos, vuo par borna naēšlend.

Mon net griaudo pasēdarē, kad mēzerējē Duo mēcelē tēp moni ēšgīrē, alē ana ēr sava pridiejē. Ēšiemē ēš maldakningēs šv. Petra paveikslēli ēr saka:

– Idiekiav, – ruokou, – ton paveikslēli, ēr irāšīk tuokius žuodius: „Tagol šv. Petros, Tamīstas patruons, paliūdēj, kad aš anuo bjaurībēs laiška neso dēktavuojosī“.

Aš ēr mēslējo sava šērdie: „Tad būtom ruods steboklos, jē tas šv. Petros, nuliekēs i Emerēka, ēr prabēltom“. Tēp ēr sodiejuov ton gala, ēr kēta rīta Kavuoalē īdavē Kazē ton laiška i ronkas ēr, anuot Kazēs, ta marga gruomētelē fiut fiut ēšliekē ož jūriū mariu pri milēma bernēlē.

– Natrokos puo tuo mūsa žīgē ēr atejē tas siuntēnīs. Tik vedvē īnešiev ton paki dēdeliausi i truoba– ēr soliekē vēsa miestalē buobas – ligo kas būtom anuoms tiligramus padavēs. No, ēr draskītē, čiopēnietē, oustītē, svēlintē tas medēgelēs! Ta plīšt, ta naplīšt, ta deg, ta svēl, glomžuos – naglomžuos... Tik klausaus. Vēina buoba šauk: „Mon paduovēnuok ton skepētēlē“. Kēta: „Mon pardouk ton ner-tēni, douso rodēni posē cēntnieriē boiliū“. Vuo Pranēvīčienē akis pabalēnosi: „Jē ton roda palētuona

medēga pardavēniesi – tad tik monēi: če ēšētom ēr monēi, ēr dar palētelis Vēkteliou...“ Ēr pagaila mon mēzerējēs Kavuoalēs: jog būtom anon nupešiuojosēs kap varnas ton pelieda saulē švēitont. Tad pasēvediau Duomēcelē i šali ēr sakau:

– Varīk to, – ruokoujo, – vēsa ton gaujē: tēp nuoustīs, nučiopēnies, nudraskīs, kad ēr paruodītē geram žmuogou nagaliesi, nē pati baapsēvežiesi siūdintēis.

Ēšvarēniejiev vēsas, dailē – ba barniu. Sodiejuov vēskon i skrīnē, pasēlēkuov tik vēina poiķiūm poiķiausē, ton nulakēnau pri daktara, pri vīresnē gīdītuojē tatā, ēr ikalbiejau anam pērktē ton vēsa barva. Parnešiau Kavuoalē gera krūva pēningēliu (tēik ana ēr matiosi nabova), tad galies dabar mēzerējē atsēganītē. Ana paveiziejē i tus pēningus, atsēdūk-siejē ēr ruokou:

– Dombrienelē brongiuojē, rūp monēi ba vēina gala.

– Varnelē to, – ruokoujo aš, – palēk rūpintēis tims, kor anus nalaimē apžergosi juoda. To sava laimē džiaukēs, šuokēniek ēr dainiok.

Vuo anā gausēs ašarēlēs pasēlēda ēš akiūm.

– Jē, – ruokou ana, – laimē... laimē... Ta laimē tēp tuolēi ēr gal ēšniktē, kap steboklings sapnos šalta žēimuos nakti atsēbodos. Petrelis ligo tas pasakas ežerelis, kor plauk padongiems ēr klausuos, kas anon pašauks...

– Jog to, – ruokoujo ana, – šaukē aple ton sava šērdi gēiduodama, ēr ons tau atgal atgēiduojē. Dabar tik veiziekēs, kada tas tava laivelis nusēlēs.

Vuo ana apēnt sava dumplēs palēda:

– Gal ēr nusēlēs, – ruokou, – bet ar baatpažins moni? Vuo gal vēsā na monēi nusēlēs.

– Žēnuoms, – ruokoujo aš anā, – jē to kiūksuosi bliūvaudama, gal tau kuoki sprētni lapē ēr nuneš ton tava sūri. To, – ruokoujo, – nabūk ēštēžosi kap ragaišis, tris dēinas līts. Sosējimk stēprē, vuo vēsū pērmo, veiziekēs, mergelē, i kon to pavertā, teik rūpindamuos – vēstas kuojē gatava. Žēnuok, nabagelē, kad grībā džiuovinte vēsor pritink, bet i džiuovinta muotrēška kas veiziesēs? Bet jē tēp bavaituodama džiuovinsīs, gali ēr tuo sava Kermuošiaus nasolaukosi letēnas i onga atkēštē. To vēs, – ruokoujo aš anā, – „šērdēs, šērdēs“, bet žēnuok, popelē, kad muoteristēs stuonē šērdēs pati vēina vēskuo napadarīs, jē tuo keikama kūna napridiesi. Žēnuok, var-

nelė brongiujė, kad jė tas tava Petros nuor žanītėis, kad ons ėr sakuos apkaliečīts, – to vėin kauelėš na kon anon pradžioginsi. Kuoks tėn vīrs babūtom, ar anam ronkelėš, ar kojelėš trūkst – jou muotrėška apkūni – jou anam maluonesnė. To sakās nieka nagalinti valgītė? Tas, vākāli, nier nu svėkatas. Diel mėnkiausė nieka drebi, vėrpi – tėp nator būtė. Aš, lėguonėnie būdama sanitarė, daug eso vėsuokiausiu lėguonu ėr lėgūm regiejosi ėr so daktarās gan ėšsėruokavosi. Gal sakītė, dabartėis laikās, jė na mėrtėnuojė – vėskon pataisa. Tad na seniau. Jog tarībėnės laikās mėnkiausie miestalie daktars, tėp, – vuo kas ėr tėi Dolė – vuo kuoki lėguonėnė, kuokės raparacėjės padara!

Ėr nuvediau Kavualalė „jaunītės ėiškuotė“. Vīresnėsis gīdītuos pats parveiziejė, parveiziejė: ėr jouda joustā ont ronkas rėša, ėr ož stėklūm statė, kor steboklingā vėsus vėdorius paruoda. Tik tris dāktus pripažėna: kninga skaitītė ar smolki darbeli dėrbtė ba akėniūm nagal, ėr rėks kuokė savaitė vākštuiotė i prijemama kombari akiūm teptė – pasėtaisīs, nabūs rauduonas. Joukas daktars:

– Arganizmos tava, – saka Kavualalė, – ėr bėn dešimts metu jaunesnis, nego metrėks ruoda... Ėr tas šuons nier tėp bjaurė pagadints – soauga savaimė. Žėnuoms, jė tada būtomi tujau poulosi pri daktarūm, būtomi sotaisė poikiausė... Bet kamė tada bova, boržoazėnės laikās, darbėninkou žmuogou daktarā, lėguonėnės? Kas pėninga toriejė, i Ringa, i Karaliaučio važiava, vuo kas natoriejė, pasmerkts bova arba mėrtė, arba obags lėktė... Vuo šėp nervams nuramintė douso mėkstūras, žėrneliu šėrdėi ėr lašūm apetitou. Gerk grietėnelės, gali ėr alaus ėšmauktė – rėk svuorė pridietė. Narūpinkės – būs gerā.

Paskou Kavualalė ėr saka:

– Jė, narūpinkės... Lėngvė pasakītė, kam nier šėrdi apsiedosi tuoki baimė, kad galva tik sokas, ož mėgtė nagalio ėr palėkau nieka nabėšmanonti.

– Tėisa, tėisa, – ruokoujo aš anā. – Pernā to bovā nasogriovosi mergelė: atsėmėno, kap lėguonėnės skalbīkluo dėrbā, bet puo tuo paskotėnė tiligrama nablėka tau energėjės ni laša – soplioskā gatavā. Vuo ar žėnā, kas ėr energėjė?

– Gal svėkata? – klaus Duomėcelė.

– Artėi tuo, – ruokoujo. – Energėjė ėr tuoki jiega, kor vėsa pasauli pėrmīn vara. Jė žmuogos šėrdie ton jiega jaut – vėsas kliūtis nugali. Ton vīresnėsis

Vengalė Bonifaca portėgrapėjė

gīdītuos mums ded ėr ded i galvas par ton pėnkmėnotė. Ba energėjės esi žmuogos ligo padriebta kopėta... Ėr to ba energėjės gali vėskuo nustuotė...

– Vuojezau! Nasakīk tėp. Nasakīk.

– Sosėportink. Matā, kad i niekus pavėrtā.

– Tėisa, tėisa... Ėr prabaštelė ciuocelė pasakė mon: „Kad tuoki žiuopla palėkā, gali nabatėtė“.

– Ėr nabėk. Gana vėsa omželio prisėlonkstė anims ėr ketims tuokims. Dabar ganīkės ėr ėlsiekės priš nauji gīvenėma. Jog ons tik raša ėr raša, kad nieka sau nagailietomīs. Tagol būn ėr tavėi pėrma karta gīvenėmė atuostuogas.

Ėr kon pasakīsėt: pradiejė Duomėcelė vaistus gertė, pradiejė mėiguotė kap naujagėmis, naspiejo aš anā tuos pavalgas ėr tuos pavėlgas stuoruotėis. Alė ėr mil ana moni bagalėnė: „Dombrienėlė, valgīk, Dombrienėlė, vėišiek!“ – jau kėta karta ėr napatuogo. Jog mon anuos pagaila, diel tuo ėr pajėmiau i sava apieka. Vuo kartās mon ožėt pėktnuoris pasėjouktė ėš tuos nabagėlės, ėr jemo aš anā bī kon pasakuotė aple muoteristė ėr kuokiūm tėkrūm atsėtėkėmu žėnau ėš gīvenėma. Ana, balondelis, tik rauduonou kap žemougelė ėr akelės ana žėb kap žėbėnkštėis. Par tris savaitės tėp mona čiūčiuojama nab ta palėka – kap ėš pėina plaukosi raduos.

Vuo i tus Zanas ėr mona rašītus laiškus tuoks atejė atsakīms:

„Duomėceliok milėmuojė! Diekavuojo dėdliausė ož ton marga gruomėtelė, kor Žemaitėjės viejelis mon atnėšė. Diel anuo, kor paskou atbiega, nagondinkės ėr nasielvartauk. Patrakės būtiuo pamėslītė, kad Tamīsta galietomi tuoki laiška sodėktavutė. Ėr ba šv. Petra sopratau, kad ėe kažėkuoks našvarus bėznis. Matītė, ta pana rašītuoje svėtėmo laimė na-

Vengalē Bonifaca portēgrapjē

apsēkēnt. Anon ligo nēižā īr ožpoulē, savamē kailie nabtveras ēr blevizguo bī kon prasēmaniosi. Matau, kad šī rašituojē, guoduotēna sosiedelē Dombrienē, īr tēkra Tamīstas prietelka. Aš anā žemā kluoniujous ēr dēdlē diekavujo. Dabar atruoda, kad vasaras vēdorie tēkrā parsēraso, ēr laimings eso mēslīdams, kad Tamīstas, brongiujōjē sožadietēnē, baltas ronkelēs pats gīvs nubočiouso. Dabar bočioujo par ton puopiereli, korin Tamīsta ronkelies laikīsi, ēr pasērašau –

Petros Kermuošios“.

Vuo tas Duomēcelioks kad ton laiška nutvierosi pri šērdēis spaudē, tad apēnt skaitīte prašē – vēs dar ēr dar. Čē ašaru, čē joukas... Ēk jau ēk. Jaunīstē šērdie augosem žmuogou – gers dākts, alē ēš šalēis veizont – bēškeli joukings. Dabar Kavuoalēs pažintē nabgal – dainiou tik:

Pēmpēlē, pēmpēlē koudoutuojē,

Kamē tava kamarēlē longoutuojē?

Tatā dabar laukam saulelēs patekont, Kermuošiaus parvažioujint.

ĒR PARVAŽIAVA...

Pavasaris šimeta onkstībs. Gcgožēs mienēsēi iposiejos, sožīda suodnā, sožīda pēivas, sožīda krūmā. Paopēs sočiolba lakštingala. Kavuoalē Duomēcelē laukē sava Kermuošiaus. Laukē ēr vēsos miestalis. Knēbždiejē kap viežē terbuo: parvažious– nparvažious... ims Kavuoalē – naims Kavuoalēs... dorns būtom, kad jimtom, dorns būtom, kad najimtom... Saka, apkaliečīts... nieka nadara, kad apkaliečīts – dabar vīrā brongē īr... Tuokē varna – tuoki lai-

mē. Kažēn ar ons daug pēningūm parsēvēš? Ēr ož akiūm, ēr i akis, imanītom – ont stuoga ožšuokosēs luotom. Tuoki, matā, buobu prigimtēs. Alē kad ēr vīru – kēts naēškēnt napablevizguojēs. Vuo vēs tatā ēš pavīda.

Diel tūm šnekalūm Duomēcelē ēt kartās sosēdūmuojosi ēr apēnt praded dūksautē. Aš, nuoriedama anon pastēprintē, ēr sakau:

– Naimk i galva, jog matā, kad vēskas ēš pavīda. Spjauk i kairē, spjauk i dešēnē. To geriau tvarkikēs anon dailē priimtē. Tas tava Petros parsēras, vuo tavi atras bakiūksontē patuorie kap ton pelieda, saulēs ēšsēgondosē. To tori anam paruodītē, kad ons so duovēnuoms tau itēkēs: kon siuntēs, tor ont tavēs pamatītē, – tad džiaugsas.

– Mon tēp nadronso svetēma gera švaistītē, – ruokou ana ēr atsēdūksiejē.

– Kuoks čē svetēms, – ruokoujo, – ons būs tava vīrs, tad vēskas, kas anuo, – tas tava.

– Jē būs... vuo jē... ne?..

– To apēnt i dasparacijē krimti, – ruokoujo aš anā, – diel tūm plepalūm. Naklausikēs. Kāp ons gal tavēs naimtē? Pasiotēs būtom. Jog to trisdešimts metu anuo laukē!

– Alē ēr pasenau balaukdama, – sošnēbždieje Kavuoalē ēr ašaruoms apsēpilē.

Tad aš jiemiau šaukte:

– Vuo ons kuoks jaunēklis! Pēnkēsdešimtēis metu ēr dar apkaliečīts.

Kad ožkaita Kavuoalē, kad pakēla! Atsēdūksiejē ēš gēlomuos, ožsēmerkē ēr jiemē sakītē:

– To mon, Dombrienē, esi ož muotina, bet nikad naisētepk i borna tuoki žuodi! Jou labiau apkaliečīta stataus anon sava akies, jou mona šērdēs gailēsē ašaruoms verd.

Ton ēšgērdos, tuoks geroms ont šērdēis ožejē, ēr ruokoujo aš anā:

– Gēidi kap ēš dainies: tava krūtēnie šērdēs – na mēsuos gabalēlis, vuo ligo kuokē angela mozēkelē.

Sosēgraudēnau. Par ton trumpa akēmērka teik prisēmēnīau... gražiausiu valondeliu. Pagluostīau anuos galvelē ēr tīliejau. Vuo paskou ēr sakau:

– Ož tava tuokē šērdi – būs tau ēr atpēlds. Mesk joudas mēslēs...

– Gal, – švīpteliejē ana, – alē... kad tuos kartas...

Matā, Pranevīčienē anā bova ēšmetosi tuoki napakajo.

Ruokou: „Dėdlė poikės žėnės ės tuolėma krašta. Meilė – kap ont stala padieta...“ Aš tik klausaus ər jouko springsto: jog ta nalabuoję vėskon žėna, pati laiškus skaita, pati rašė, vuo šnek sosėdūmuojosi, galva kraipīdama – ligo ta vėšta, varlė pamatiosi... „Dėdeliausė gīvenėma parmaina ruoda, – šnekiejė i kartas pėršto baknuodama, – alė sauguokės. Dvė muotrėškuosės tīkuo tava laimė pagruobtė. Vėina,– ruokou, – jauna, jouda, vuo kėta pagīvenosi, kor tava prietelko dedas. Varīk šalėn veidmainingus žmuonis.“ Paskou, anā ėsėjės, ər saka mon Duomėcelė:

– Ta jauna jouda – būs Zana.

– Jouda ana īr, bet jauna – nė, – ruokoujo aš,– vuo diel anuos tau dūksautė nier kuo: atsėmėni, kon Kermuošios gruomėtu rašė?

– Nojė... nojė...

– Vuo ta pagīvenosi, – ruokoujo tuoliau, – tatā Pranevīčienė nuor tavi so monim sopjodītė...

– Kor esi mon kap muotina.

– Matā, kuoki ana bezliepīčė! Vuo aš tau pasakīso, kad ta pagīvenosi, tēp gal ėsėtė, kad ana pati ər būs. Pamatīsi, kāp ana grūsės pri Kermuošiaus emerėkuonėškā tarškietė, kad to nasoprastomi.

Vuo kad socīpė Kavulalė:

– Kad anā lėižovis bornuo naapsėverstom!

Ēr abėdvė skanė pasėjoukiev.

Vuo Pranevīčienė kap čė, tēp čė – ligo prisvėlosi. Ēr pradiejė atėdama ožsėsiestė ont Kavulalės, kad ana siūtomės pastrajus ės tūm tatā atsiunstėniu medėgūm. Zolėna ər zolėna ausis. „Kāp to, – saka, – nasopranti? Jog ons pripratės matītė bokšto kuokės ledas!.. – „Kap tatā ledas?“ – paklausiau aš. „Vuo tatā „leda“ – reišk – ėsškėlminga puoni. Vuo tavi ataras kap šloutražėlė.“ Ēr jiemė sakītė, kuokė ana žėnonti Lungie poikė kriaučka, kāp pati Kavulalė nuvesėnti pri anuos. Ši klausies kap kuoki vėšta priš kuoke varlė... Mėrktiuo, galva sokėnie, ta ožkaist, ta pabalst... Tik veizo – ər palenkė galva. Sotėka. Vuo kāp dėivs taisė – ər aprīša Pranevīčienė – vuotės ont kuojė ėsškėla – nabipėt. Ēr, laisvuos dėinuos solaukos, teka monėi ton Kavulalė pri kriaučkas dongintė (jog ana ba patariejės nasotėka važioutė). Ēr soraduov ton slaunė kriaučka Vambuokalė, ana tēn īr siovīklas vediejė, bet Pranevīčienė prisakė na i siovīkla ėtė, bet statė pri anuos i bota. Gražė priiemė. Apveiziejė ton mūsa važta, ər veizuolā ana

smarkiau sožvėlga. Tuoki žvėtri mergė rodakėkė, plaukā tomsė – sogarbanuotė. Ta kriaučka tatā ər saka: „Aš napatartiuo tuokės brongės medėgas dotė i siovīkla. Valog anūm kaina ər ož darba brongė atims. Vuo aš,– ruokou, – pasiūso nomėi ož gera žuodi – pavakaruoso kelis vakarus lig po dvīlėktā ər, jė primesi kuoke medėgelė, – būs dėdlė diekou, vuo Tamīstā vės na pėningā muokietė. Ēr pati gali pri monės pabūtėis, puo Lungė žmuonietėis“. Veizo – Kavulalė nu anuos tratiejėma kap apsvaigosi. Galva kinkou– sotėka. Aš pati vėina parbrazdiejau nomėi, ər tēp mon ėlgo, tēp namaluono raduos ba Duomėcelės mėzerėjės... Prisėrėšau pri anuos kap pri atrasta pakelie vāka. Balaukont sogrinštontiuos, ėto aš i pašta pasėtėrautė, ar nabūs parėjės laišks nu Kermuošiaus. Veizo – ər Pranevīčienė čė besonti, ər paštėninks Kazė jau ton laiška anā badoudons. „Douk, – ruokoujo, – ton gruomėta monėi, aš anā nuvešo, rasiet čė kas svarbos aple parvažiavėma parašīta, uora pašto ėsłėdės.“ Vuo kad nepateka Pranevīčienė, ar tik nanuoriejė, lideka ta, gruomėtā galva nusoktė. „Mek... mek... pati, – ruokou, – nuvešo, mon vės teik rėk pri sūnaus.“ Vuo monėi ligo kas prisėstuojės sakītė saka: „Napalėsk anuos ės akiūm“.

Ož valonduos biega autuobosos i Lungė. Pranevīčienė raišdama isėriuoglēna – grūduos, kad ər na kon galinga. Aš strėkt išuokau (laimė, mon bova laisva puopėitė). Naėšpasakīta īr gerībė šės laikās. Ēšėjė i keli – tuos mašėnas kap pasiotosės i vėina gala, i kėta gala lėk, – pakielė ronka, ər, jė na autuobosos, tad lėngvuojė, na lėngvuojė, tad sunkvėžemis isėsvadėn tavi ər nulakėn, kor gedauji. Vėina kuo truokšto – kad ər priš mėrdama uoro paskraidītėis.

Mon linksmā, vuo Pranevīčienė sosėraukosi... benė kažėkuoki biesa mėslėj – vuo rasiet anā ta kuojė ramībės nadoud... Atvažiavuov. Pranevīčienė ton laiška paskaitė. Baimės, baimės, kas tēn parašīta! Ruokou: „Ož dvėjūm savaitiu ėsplauko. Lauk tiligrama ės Leningrada. Ēš tēn skrėso uora laivo i Velnio, i brongė suostėnė mūsa. Sapnuojo Tamīstas šerdelė ər Tamīstas akelės. Bočioujo Tamīstas baltas ronkelės...“ Mes, vėsas trīs, tik naplišuom baklausīdamuos, baskaitīdamas. Tuos muotrėškuosės tēp keistā atruodė... jau ta Vambuokalė tēkrā pavīdiejė Kavulalė. Vuo mon šėrdi gniaužė baskaitont... bočiava ər mona ronkelės ər gluostė galvelė, vuo paskou, kāp nablėka – ašarėlės tekiejė opelės.

Ēr griaudo matont tuokē žemaitēška ēštēkēmībē: vēins žmuogos kēta trīsdešimts meteliu laukē, vuo kāp būs, kāp sosētēks? Mēzerējē... mēzerējē Duo-mēcēlē, kas tat anuos šērdelie daruos!.. Veizo – vuo ana balta raduos kap puopierelis, ēr žada tēik ož-konda, kad natar nieka, nuors to anon skersk pasērētēs. Šlēbē, ta vadēnamuojē soknē, jau pasiūta ēš vēišniava sēlka, tuokē stuora kap šēkšna, vuo platoms apatiuo – gal kuokēi dešimts mastu aplinkou. Prašoum, kad apsēvēlktom, nuoram nuogniausē regietē. Navelkas. Bornelē ožčiaupē. Tīl, nuors to anon ildegēnio kiaurā dork. Pranevīčienē tēkrā kažēkon somēslējē – ēr kad palēs sava ēšplakta lēižovi! „Tamīsta, panelē Kavuoalalē, esi tuoki jautri, nervinga: nikāp nagaliesi važioutē anuo pasētēktē. Jog vēin tik žēnē gavosi sosēlēdā ont vēitas. Tēn gal Tamīstā kuoks priepuolis pasēdarītē, gali nuleiptē vēišuo vēituo, vuo kuoks tatā anam būs bluogs īspūdis, kuoks klapats!“ (Aš tik klausaus... mon atruodē kap tuo pasakuo, kor ta lapē nu tuos varnas ton sūri meilējē – mosiet tuos lapēs akorat tuoks balselis bova.) „Nuvažiouse aš, – ruokou Pranevīčienē, – gražiausē parvešo, mon tik bēliuotou dousi.“ Vuo ta Vambuokalē, kriaučka tatā, anā ož akiūm: „Kam rēk, – ruokou, – kad nabjauna tuokē varga imtomīs. Aš sopronto, kad panelē Kavuoalalē – (ana ēr tēp senuovēškā garbavuo) – gal ēr napritink, ēr tēkrā tas anā par daug jaudēnontis dalīks īr. Monēi tazgaties rēk ī Velnio važioutē ī pasētuobolēnēma kursūs, ni ož bēliuota naprašīso – aš torieso valdēška komandēruotē ēš vīkduomuojē. Pasētēkso gražiausē, puo Velnio pavadiuose. Ēr keik tēn anuo būs – parvešo“. Kavuoalalē tīl, tik anuos skroustā pradiejē degtē degte. Vuo aš ēr sakau:

– Alē, balondēli, – ruokoujo, – teik narēk rūpintēis svetēmās rēkalās, jog torētav ēr sava rūpesneliu. Vuo Velnio pasēiktē dabar ni kuokiuos bieduos nier.

Bavažioujēnt atgal ēr ruokoujo Kavuoalalē:

– To, – sakau, – tūm sotēktoviu naožlēsk niekam. Važiouk pati, ēr gana.

Vuo ana atsēdūksiejē:

– Dombrienelē, balondēli, – ruokou, – ba tavēs aš pražūso. Jē to galietomi līgē važioutē – kēts ruokunds būtom.

– Prašīsous, – sakau anā, – vīresnē gīdītuojē. Jog mon priklausa atuostuogas. Kelēs dēinas nusokso

nu sava doktērelēs, vuo kāp tavi apžanīso, sotvarkīso, važiouse pri anuos kuokē savaitēlē pabūtēis.

Ana palēka kontēna bagalēnē ēr bočiava moni apsēkēbosī.

Aš pradiejau šin ton sopērķēnietē, taisītēis tuoms sotēktoviem. Veizous veizous – vuo ta Kavuoalalē kap ēš ketuos pasaulēs atsēradosi: bindzēnie akorat kap tēi, kor mienēsēinuo vākštīuo, nažēnuodamuos, kon darontīs. Vuo če, na kon trokos, kap perkūns ēš dongaus tiligram: „Skrendo skrēstēnuos, nutūpso tūptēnuos Vēlniou bērželē dēšimtuo dēinuo“. Šēn polo, tēn polo, par galva vērsdama. Vuo anon – trauk stumk. Zlastēs paiemē: ēr rēkiejē mon ī ton svetēma potra brētē! Duomēcēlē pasta-tiau pri geldas pīragu minkītē – ana kap sapnie.

– Ēk to, – ruokoujo, – snuopelē, mēiguotē.

Tus pīragus ēšminkiau, ēškepiau, kumpē ēšvēriau, žonsi ēškepiau, sokruoviau, sodiejau. Vīresnis gīdītuos davē sūnou laiškeli – tas anuo sūnos īr tuoks dēdelis muokītuos, patiuo dēdliausiuo muokīkluo, kor vadēnas ēnstētots, vuo anon rēk vadintē diestītuos. Ruokou:

– Papatšiau, kad doutom nakvīna. Anēi vēino do so patē – vēitas tor.

Ēr sakau Kavuoalalē:

– Ar žēnā, balondēli, kad napasēruodītomi kiaulē, pasēveiziek ī ton sava kraiti, gal kuoks niekelis atsēras, kor tavēi nagailo.

– Žēnuoms. Kāp kētēp. Ar gal grūstēis žmuonims ont galvuos ba lauktoviu, joubā kad puonēškē, muokītē – tagol mata, kad prasts žmuogos tor sopratēma.

Tas mon pateka: kad ēr apglošosi, vuo pruo-tingā pašnek. Nē, ana nier bapruotē. Bavartont tas gerībēs, aš ēr klausou:

– Kamē īr ta žali medēga sēlkēnē so auksēnēs vuobūlas?

Ana ēr saka:

– Tatā kriaučka atiemies ož pasiovēma ēr ton pabovēma.

Aš tik ronkuoms sopluojau ēr bamaž atbola atvērtau. Mon ēr kvapa ožiemē, tik sēlpno balso tagaliejau sovapietē:

– Ana bagiedē po oudēgo, vuo to... to, – sakau, – kvailelē na šiuos žemēs...

Nutēlau, siedo ēr mēslējo sava šērdie: „Tā drēižlēkē ož do ar trīs darba vakarus tuokē brongiausē me-

dėga nujuojė, gal keliūm šimtūm verta, vuo monėi, kor rūpėnaus, poldėniejau kap diel tėkriausės sesėrėis, tas šliorės, kor anuos patiuos kuojė natelp, ton skepėtelė kap seilė, kor nu mosėis kondėma naap-sauguo...“ Tīlo ėr veizous par longa. Tik gėrdo Duo-mėcelės vėrponti balseli:

– Dombrienelė brongiuojė, to tėkrā mon esi kap muotina... to tėp nusėmėnė, kad aš parmuo-kiejau ož ton pasiovėma. Ana pėrm tau atvažiujint sosėtvarkė. Kon aš padarīso, kad nadrinsto: eso kap ta melžamuojė karvelė ba gaspaduoriaus pri tuoruos prirėšta – kas nuor, tas biegdams pruo šali ėr melž. Kuol bovau vargdėinė – traukė darba ėš monės, vuo dabar...

Jautiau, kad veids mona nubala, vuo šėrdės ož-kaita: lėkau soglomosi nu tuos giedas, kor moni de-gėna. „Levanuora... Levanuora, – sakiau savėi, – to tėp ėšdėdė veiziejė i Pranevīčienė ėr mėslėjė na siki: „Ana muokīta, vuo elgas kiaulėškā – aš tėp napa-sėelgtiuo...“ – ėr kas to pasėruodė, Levanuora? Juons Dombre nikad napamėslėjė, gera padarės, duovė-nūm lauktė... Vuo diedė Kazimiers, kor mon sakė apie žemaitėška dėdīstė?.. Vuo ta mėzerėjė moni muotino vadėn, vuo aš anon laikiau kvailo vėšto...

Aš sau mėslėjau, vuo Duomėcelė tuoliau pasa-kuojė:

– Šėtā, veiziekės... anon dėina atejė Pranevī-čienė ėr jiemė ruokoutė, saka: „Tuos roduos me-dėguos baimės keik! Jė jau nanuori pardoutė, siū-dinkės pati– tarīžtėis, bet pasėlėks namažos gabals ėr nusėvalkuos. Vuo mon krovėnā rėk Vėkteliou palėteliou...“ Primatava pri monės ėr saka: „Par akis, par akis, vuo kas lėikt, atkėrpkiav. Vės nuorie-jė atsėlīgintė, kon laiškus rašiau, kon pėina nešiau, – tagol būn tas galelis mona Vėkteliou...“ – (tatā sūnaus vākou).

Moni apmauds ož gerklies soiemė ėr vėsė apdū-muojėmā dinga, sorėkau tik:

– Tuokem snargliou – tuokė medėga! No, ėr apgava tavi ta buoba...

– Aš toriejau atsėlīgintė, – šnėbžd Kavuoalalė, – nuors ėr mon pasėruodė... bet so tuokio puonėško žmuogo...

– Puonėška. Intelėgėntė! Tėkiek monėm, ni kuoks intelėgėnts ož laiška parašima pėningūm ėš žmuogaus najem, vuo kon ana tau kartās pėina at-nešė boteli, jė jau ont parduosa – dešimts, no, pėn-kiuoleka robliu par akis.

Vengalė Bonifaca portėgrapėjė

– Tagol būs dėivou ont garbies...

– Kuoki ėe dėivou garbie, jė ana tau nudžiuovė puora šimtūm robliu.

Vuo Kavuoalalė dar atsėdūksiejė:

– Tarīžtėis. Bī tik mona sāžėnės skuola naspaud.

Atejė valonda. Ėšvažiavuo vuo tuo gaspaduoriaus parsėvežtė.

Vėlniou dėdlė dailė priemė, jog atvažiava patėk-tėis so mašėno. Vedvė ėr gražė pasėruodiev: apkruo-viev stala kap svuotės. Dar daktara martelė tuokė sėlkėnė medėgelė bliuzelė padiejiev ont puodėškas. Tėisa, sakė: „Alė kam rėk, alė narėk“. Alė kāp aš pa-sakiau: „Balondelė, ėš Žemaitėjės gėlomuos važiou-tė i Vėlnio ba lauktoviu – tėkrā rėktom kiaulės akis pasėjimtė“, – ana sosėjoukė ėr nubočiava vedvė abė-dvė, ėr kėta dėina diestītuous vėžė i radruoma.

Alė... alė jog napasakiau tuo svarbiuojė dalīka. Ton rīta priš važiujint ėšiemiau ėš spintas ton vėiš-niava sėlkėni drabuži ėr ruokoujo anā:

– Vėlkės, – laiks artėnas.

Ana portėn galva.

– Navėlksous, – ruokou ėr iemė šokoutėis plaukus.

Vuo kasas nalabuojė tor dėdliausės kap jauna mergė: geltuonas, stuoras. Sopīnė, soraitė ont gal-vuos– nuogniauisis vainėks raduos. Aš tik veizous – ana velkas sava kartūnėni drabužėli, mielėna so baltās žėnelės, senuovėškā pasiūta: sėjuons raukts, nažutkelė palaida... Tik ont galvuos ožguobies vuortinklėnė skepėtelė, Kermuošiaus atsiunstėnė... Aš tik veizous: ta vėišniava sėlkėnė šlebė kība ėš-sėplietosi kap baidīklie, vuo Kavuoalalė anuos tarsi namatonti. Pasėprašė šeimėninkės liekštelė, atrėi-kies jouduos Doliūm dounas rėikelė, ožbarstė dros-kas, ončdiejė rūtu šakelė, sorėša i balta balta skepė-telė. Soiemė moni ne ta griaudis, ne ta gailėsīs: ana

Vengalē Bonifaca portēgrapējē

dara kažēkap ontrēp, kap kēta mergē darītom. Vuo gal anuos šērdēs ēr tēkra keli žēna...

Iejē diestītuos, pasakē, kad jau laiks, ēr nulakēna vedvē i ton radruoma. Sostuojiev ož tuokiuos kartēs. Aš veizo i Duomēcelē, ēr jouks moni paiemē.

– To, – ruokoujo anā, – atruodā kap tik ta karalātē, atvesta slēbēnou prarītē, tik dabartēis laikās tas lēcuorius gelbietuos ēš slēbēna pēlva tor ēššuoctē.

Tik soužē, sobērbiejē, soblēzgiejē, sokriukokē, sočērškē, sozvanējē, sošniukštē ēr... nutūpē. Ēr pradiejē ēš tuos pabaisas lēptē žmuonis kap bētis ēš aulē, ēr apstuojē anus mūsa dēdējē nu valdiuos. Pradiejē anus sveikintē, ēr tuoks vēins jiemē sakītē prakalba, alē kad vies nešē i kēta posē, tad tik tus žuodius nugērdau, kor garsiau šaukē: „Patrijuotā jūs, patrijuotā!“ Paskou sopratau, kad dēktē barē kapētalizma ēr liaudēs ēšnauduotuojus, vuo priš gala aiškē nutvieriau, kap sakē: „Ēr grinžuot i sava socelistēnē tievīnē isējungtē i bendra statības darba...“ Čē viel keliūm žuodiu nasopratau, alē aš ton pasaka pati gera žēnau ēš vīresnē gīdītuojē prakalbūm. Gerā pasakē – ni pats mūsa daktars geriau nabūtom ēšdruožēs. Vēsē iemiem šaukte: „Valio! Valio!“ – ēr mēnē jiemē skērstītēis. Tada ēš vēsūm tarpa prasēmuša aukšts vīrēšks so pēlko palēto ēr sošoka muojoudams so skrēblio:

— Aš eso Petros Kermuošios! Kas atbiega ēš Doliūm monēs pasētēktēis?

Vuo pruo mūsa akis kad poulē so dēdeliausē šlouto židontiūm šakūm... vuo kas? Vuo Vambuo-kalē, ta Lungēs kriaučka. Vuo apsēvēlkosi žalio dra-bužio sēlkēnio so auksēnēs vuobūlas... ēr tik šauk:

– Svēks, puons Petrā!

Ēr jau ēštēisē sava stēbīnus poltē anam ont ka-

kla... Vuo tēn pakraštē stuov mēzerējē Kavualalē kap numērosi. Vuo Kermuošios jiemē trauktēis at-bols atbols ēr klaus:

– Kas Tamīsta būsi ēr kuo nu monēs nuori?

– Mes, vēsa Lungē... Dolē laukam Tamīstas pa-sēēlgē.

Vuo Kermuošios kēik prasēšēipēs:

– Jau matau, būsi pati benē ta laiškūm rašītuojē, bet aš na pri Tamīstas važiavau...

Ēr nusēsoka i keta posē. Vuo veizo – bastuovinti Pranevīčienē so tuorto, vuo ont tou tuorto buokšts, vuo ont tou buokšto vieleva. Ēr ožgargaliava sava emerēkuonēško kalbo... Vuo Kermuošios (kas anuo pruo ta toriejēms!) ēr saka anā:

– Nasopranto, kas čē Tamīsta būsi?.. Jog čē Lēi-tova... Vēlnios...

Tuo patiuo mēnotuo aš švelnē pajiemiau anon ož paronkēs ēr dailē tariau:

– Svēks, draugs Kermuošiau, veizieks, ontā tēn – Tamīstas lauk Duomēcelē Kavualalē, ana, kuol naprivēncēvuota, nadrens poltē...

Ons tik nogara atsoka Pranevīčienē – ta ēr pa-sēlēka so tou tuorto bastuovinti kap stuovīla, vuo vedo šarpē nužingsniavuov pri Kavualalēs. Ši akelēs pakielē, vuo tuos akelēs mielēnas kap rogiūm giele-lēs, lūpelēs vērp, laika tīliedama ton sava liekštēlē so duono, so drosko, so rūtelē... Vuo veizo – Kermuo-šios ēr apsēverkē; ton dounelē lauž, vēina konsneli pats kond, kēta anā i bornelē kēš, rūtelē i ton kēše-nelē ont krūtēnēs segas ēr... pasēbočiava... Kavuala-lē ēškaita kap pēnavējē ēr pratarē:

– Pasakē „lauk“, aš ēr laukiau.

Ons sosējoukē ēr saka:

– Ont Tamīstas namatītē, kad būtomi trisde-šimts metu laukosi. Gal... pēnkus... šešius: graži tabesi, Duomēceliok. Alē kad aš vēnuos ronkas natoro ēr vēina akēs stēklēnē... ar banuoriesi tuokē?

Vuo anā ašarēlēs pimpt... pimpt... ēr tik paš-nēbžduoms sošnēbždiejē, tēp tatā anam paruokava:

– Aš nažēnau, kāp rēks Tamīsta mīlietē, kad vē-sus skausmus, vēsas skriaudas galietomi ožmērštē.

Tada ons apkabēna ton sava mergelē so to sava tēkruojē ronko ēr saka:

– Mona šērdēs, tava šērdēs – tagol būn vēina šērdēs.

(*Tēsinis kētamē numerie*)